

BIOMETRIČKA ANALIZA NEKIH POPULACIJA KUKURUZA

BIOMETRICAL ANALYSIS OF SOME MAIZE POPULATIONS

S. Milas, D. Parlov

U V O D

Izuzetne vrijednosti određenih svojstava kojima se odlikuje domaća sorta „Beljski zuban“, koriste se u oplemenjivačkim programima u Institutu za oplemenjivanje i proizvodnju bilja, Fakulteta poljoprivrednih znanosti još od 1965. godine.

Čvrsta stabljika, obilje polena, dobra otpornost na *Helminthosporium turcicum*, *Ustilago maydis*, rani porast, dugi klip, dobar kemijski sastav zrna, sve su to svojstva ove sorte koja su oplemenjivači kukuruza koristili, nastojeći ih „unositi“, u linije i hibride koje su kreirali. U toku procesa stvaranja linija, posebna je pažnja posvećivana izboru mnogih gospodarski poželjnih svojstava, te traženju međusobnih korelativnih veza u svrhu direktnog ili indirektnog puta u oplemenjivanju poželjnog svojstva.

MATERIJALI I METODIKA

U ovom radu ćemo prikazati dio istraživanja koji se odnosi na proučavanje materijala kojeg čini 36 kombinacija križanja na bazi pet samooplodnih linija porijeklom iz sorte Beljski zuban, s testerima takodjer tipa zuban.

Kompletan materijal je sijan dvije uzastopne godine u pokuse (PK1 i PK2) postavljene po latinskom pravokutniku u šest ponavljanja. Veličina parcele bila je $6,5 \text{ m}^2$, s razmakom od 0,7 m između redova i 0,45 m u redu i planiranim sklopom od 40 biljaka po parcelici (ili 63492 biljke po ha).

Osim prinosa pratili smo i analizirali još tridesetak značajnih svojstava i to na bazi biljke ili na bazi osnovne parcele (ovisno o svojstvu). Čitavo vrijeme posebno smo nastojali provoditi analize tako da nam omoguće otkrivanje međusobnih veza svojstava.

Pratili smo slijedeća svojstva:

1. masa sirovog klipa	9. broj listova
2. broj biljaka po parcelici	10. rani porast
3. % zrna	11. broj jalovih biljaka
4. vlaga	12. broj snjetljivih biljaka
5. broj dana do metličanja	13. broj poleglih biljaka
6. broj dana do svilanja	14. broj polomljenih biljaka
7. visina biljke	15. duljina klipa
8. visina do prvog klipa	16. debljina klipa

17. broj redova na klip	25. duljina zrna
18. broj zrna u redu	26. širina zrna
19. broj zrna na klip	27. debljina zrna
20. masa klipa	28. promjer stabljike (1)
21. masa zrna	29. promjer stabljike (2)
22. oklasak	30. površina lista
23. masa 1000 zrna	31. prinos
24. % oklaska	

Za svako svojstvo procijenili smo najvažnije deskriptivne parametre i to:

- prosječnu vrijednost (\bar{x})
- varijacionu širinu (max-min)
- standardnu devijaciju (s)
- varijacioni koeficijent (cv)

Međusobnu povezanost svojstava analizirali smo pomoću korelacionih analiza koje su uključivale procjenu različitih korelacionih koeficijenata:

- jednostavnih
- multiplih
- parcijalnih
- path

Isto tako smo preko procjene kvantitativnih parametara za linije i kombinacije križanja, došli do kriterija za izbor linija - dobrih kombinatora za pojedina svojstva, odnosno izbor križanaca.

Naime, procijenili smo:

- efekte opće kombinatorne sposobnosti linija (OKS)
- efekte specifične kombinatorne sposobnosti (SKS)
- korelaciju između OKS i SKS (pomoću Spearman-ovog koeficijenta ranga r_s)

REZULTATI I DISKUSIJA

Na osnovu prosječnih vrijednosti i varijacionih koeficijenata, uočili smo da u istraživanim populacijama raspoložemo s genotipovima izuzetnih vrijednosti za neka svojstva (tabele 1 i 2).

Široki raspon i relativno velike vrijednosti varijacionog koeficijenta ukazuju na varijabilnost unutar populacije za pojedina svojstva, odnosno mogućnost pronalaženja poželjnih genotipova.

Tako se u oba pokusa ističu svojstva: masa klipa (1), svojstva čvrste stabljike (11,12,13,14), broj zrna u redu (19), odnosno prinos (31). Kako je već spomenuto, analizom korelacionih odnosa željeli smo otkriti način i stupanj povezanosti među svojstvima. Za to smo analizirali sve moguće korelacije među proučavanim svojstvima, (a to je 465 korelacija).

Tabela 1: Prosječne vrijednosti i varijabilnost istraživanih svojstava (PK1)
 Table 1: Mean values and variability of investigated characteristics (Exp 1)

Svojstvo Characteristic	Raspon (min-max) Range (min-max)	Prosjek (\bar{x}) Mean (x)	Var.koef.(c.v.) Coeff.of var.(c.v.)
1.	6,74 - 12,90	9,44	13,02
2.	23,00 - 40,00	38,24	5,90
3.	74,66 - 83,28	78,97	3,04
4.	21,96 - 30,71	26,57	9,40
5.	60,00 - 71,00	64,79	3,50
6.	63,00 - 74,00	67,61	3,62
7.	174,00 - 271,00	238,44	5,80
8.	62,00 - 111,00	90,21	10,36
9.	12,00 - 15,00	13,66	4,80
10.	15,00 - 30,00	24,75	19,61
11.	0,00 - 4,0	0,52	157,46
12.	0,00 - 5,00	0,64	134,70
13.	0,00 - 26,00	5,13	77,07
14.	0,00 - 33,00	9,42	82,73
15.	15,00 - 22,00	19,18	6,78
16.	41,00 - 51,00	45,07	4,27
17.	12,00 - 22,00	16,50	11,67
18.	32,00 - 47,00	38,92	8,39
19.	470,00 - 868,00	634,40	13,62
20.	1,36 - 2,52	1,93	12,08
21.	1,13 - 2,14	1,64	12,27
22.	0,18 - 0,41	0,29	17,73
23.	1,76 - 3,75	2,73	12,88
24.	10,44 - 20,04	15,23	13,64
25.	10,00 - 13,00	11,52	4,95
26.	7,00 - 9,00	8,02	6,91
27.	4,00 - 5,00	4,06	5,87
28.	5,00 - 7,00	6,01	4,08
29.	6,00 - 7,00	6,73	6,64
30.	426,00 - 738,00	595,03	10,96
31.	78,58 - 129,24	103,12	10,72

Tabela 2: Prosječne vrijednosti i varijabilnost istraživanih svojstava (PK2)
 Table 2: Means and variation of investigated characters (Exp2)

Svojstvo Characteristic	Raspon (min-max) Range (min-max)	Prosjek (\bar{x}) Mean (x)	Var. koef. (c. v.) Coeff. of var. (c. v.)
1.	6,07 - 11,41	8,28	11,99
2.	28,00 - 40,00	36,54	7,37
3.	74,72 - 83,83	78,90	2,77
4.	23,84 - 32,79	28,58	7,29
5.	53,00 - 60,00	56,78	3,16
6.	56,00 - 64,00	59,89	2,87
7.	232,00 - 295,00	260,48	5,01
8.	73,00 - 142,00	105,62	11,59
9.	12,00 - 16,00	13,68	4,64
10.	10,00 - 30,00	25,37	19,42
11.	0,00 - 6,00	0,96	124,61
12.	0,00 - 8,00	0,61	167,38
13.	0,00 - 22,00	1,70	164,90
14.	0,00 - 29,00	2,90	154,40
15.	15,00 - 21,00	17,68	7,11
16.	39,00 - 49,00	43,75	4,31
17.	12,00 - 20,00	16,52	11,06
18.	27,00 - 46,00	35,37	9,39
19.	364,00 - 823,00	573,51	15,17
20.	1,13 - 2,03	1,56	10,78
21.	0,94 - 1,74	1,33	11,27
22.	0,15 - 0,30	0,24	14,52
23.	1,83 - 2,98	2,40	10,26
24.	10,27 - 20,40	15,23	12,14
25.	10,00 - 12,00	11,25	5,23
26.	7,00 - 9,00	7,72	7,27
27.	4,00 - 5,00	4,10	7,89
28.	5,00 - 7,00	5,97	4,68
29.	6,00 - 8,00	7,00	6,96
30.	372,00 - 677,00	513,92	13,14
31.	65,23 - 117,95	90,15	10,36

Na tabeli 3 najprije prikazujemo jednostavne korelacione koeficijente, parcijalne korelacione koeficijente i regresione koeficijente između prinosa i svih ostalih svojstava.

Među svim ostalim analiziranim korelacijama izabrali smo samo one koje su rezultirale signifikantnim korelacionim koeficijentima i to većim od 0,4, a prikazujemo ih na tabeli 4.

Može se uočiti da je duljina klipa (15) u pozitivnoj korelaciji s:

brojem zrna u redu (18), masom zrna u redu (20) i masom zrna (21). Broj zrna na klipu (19) je pozitivno koreliran s debljinom klipa. (16), brojem redova na klipu (17), brojem zrna u redu (18), masom zrna na klipu (20) i površinom lista (30).

Međutim, ustanovljena je negativna korelativna povezanost broja zrna na klipu (19) s masom 1000 zrna (23) i širinom zrna (26) Duljina zrna (25) je u pozitivnoj korelaciji s masom zrna (21) i prinosom (31), a u negativnoj s % oklaska (24).

Kako korelacioni koeficijent jednostavno mjeri međusobnu povezanost svojstava, bez obzira na uzročnost, pristupili smo i analiziranju povezanosti među svojstvima pomoću path koeficijenata. Path analiza naime, specificira uzročno- posljedični odnos i mjeri relativnu važnost pojedinih varijabli u odnosu na zavisnu varijablu. Na tabeli 5 prikazani su neki od rezultata path analize. To znači korelacioni ($r_{x_{iy}}$) i path ($P_{x_{iy}}$) koeficijenti.

Uočili smo da su u vrlo malom broju korelacija direktni utjecaji veliki, kao recimo kod mase klipa (1) i % zrna na klipu (3). Gotovo u svim korelacijama očito su mnogo važniji, indirektni efekti. Zato smo svaki korelacioni koeficijent raščlanili na direktne i indirektno efekte.

Način na koji smo svaki korelacioni koeficijent raščlanjivali na direktne i indirektno utjecaje prikazujemo na tabeli 6.

Tako je svaku korelativnu vezu bilo moguće dalje analizirati s gledišta načina međusobnih utjecaja, a u smislu uzročno posljedične veze.

Ovakva analiza naime omogućava otkrivanje i onih indirektnih utjecaja koji postoje među varijablama, a koje jednostavnim korelacijama nije moguće procijeniti.

Ti efekti su, promatrani u vidu svojih numeričkih vrijednosti, primjenljivi isključivo za specifični materijal na koji se odnose. Nikako se ne mogu generalizirati.

Tabela 3 Korelacioni i regresioni koeficijenti između prinosa (svojstvo 31) i drugih svojstava

Table 3 Correlation and regression coefficients among yields (variable 31) and other characters

	Korelacioni koef.(c.r.) <i>Correlation coeff.(c.r.)</i>		Parcijalni korel.koef. <i>Partial correl.coeff.</i>		Regresioni koeficijent <i>Regression coefficients</i>	
	PK1 (Exp 1)	PK2 (Exp2)	PK1 (Exp 1)	PK2 (Exp 2)	PK1 (Exp1)	PK2 (Exp2)
1.	0,85	0,91	0,99	0,99	10,89	10,67
2.	-0,08	-0,09	-0,98	-0,96	-1,36	-1,55
3.	0,18	0,18	0,87	0,83	1,09	1,32

	Korelacioni koef.(c.r.) <i>Correlation coeff.(c.r.)</i>		Parcijalni korel.koef. <i>Partial correl.coeff.</i>		Regresioni koeficijent <i>Regression coefficients</i>	
	PK1 (Exp 1)	PK2 (Exp2)	PK1 (Exp 1)	PK2 (Exp 2)	PK1 (Exp1)	PK2 (Exp2)
4.	0,20	0,55	-0,92	-0,93	-1,24	-1,28
5.	-0,12	0,32	-0,18	-0,04	-0,12	-0,04
6.	-0,26	0,28	0,00	0,03	0,00	0,03
7.	0,03	0,21	-0,07	-0,15	0,00	-0,01
8.	-0,14	-0,01	0,00	0,12	0,03	0,01
9.	0,10	0,08	-0,01	-0,07	-0,01	-0,09
10.	-0,12	0,10	-0,02	-0,02	-0,02	0,00
11.	-0,28	-0,23	-0,07	-0,06	-0,04	-0,05
12.	0,13	0,03	0,17	0,13	0,10	0,12
13.	-0,24	-0,30	0,10	-0,19	0,02	-0,04
14.	-0,27	-0,57	-0,06	-0,20	-0,01	-0,03
15.	0,30	0,52	-0,11	0,08	-0,07	0,07
16.	0,52	0,35	-0,06	-0,14	-0,04	-0,10
17.	0,05	-0,04	0,01	0,05	0,01	0,05
18.	0,61	0,45	0,05	0,01	0,02	0,00
19.	0,45	0,20	-0,02	0,01	0,00	0,00
20.	0,69	0,66	-0,03	0,08	-1,87	2,74
21.	0,70	0,68	0,03	-0,07	1,73	-2,23
22.	0,28	0,24	0,06	-0,06	7,28	-6,55
23.	0,08	0,37	-0,09	-0,02	-0,53	-0,12
24.	-0,28	-0,26	0,01	0,14	0,02	0,30
25.	0,43	0,40	-0,15	-0,01	-0,22	-0,02
26.	0,08	0,13	-0,04	0,07	-0,07	0,13
27.	-0,19	-0,04	0,07	0,01	0,13	0,05
28.	0,17	0,04	0,03	-0,01	0,06	-0,04
29.	0,32	0,15	-0,05	0,02	-0,07	0,03
30.	0,52	0,26	-0,10	-0,02	0,00	0,00
31. = dependent variable						

Tabela 4:

Korelacioni koeficijenti medu nekim svojstvima

Table 4:

Correlation coefficients among some characters

	1	3	4	5	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
4	0,53 0,70														
5		-0,50 -0,44	0,46 0,50												
6				0,81 0,91											
16	0,45 0,44														
18					0,42 0,54										
19						0,56 0,55	0,67 0,73	0,69 0,55							
20	0,50 0,62				0,51 0,55	0,62 0,48		0,67 0,41							
21	0,47 0,61				0,50 0,55	0,63 0,42			0,98 0,98						
22		-0,67 -0,74						0,43 -0,44		0,45 0,52					
23								-0,57 -0,61							
24		-0,83 -0,89		0,52 0,41							0,67 0,73				
25		0,51 0,37								0,43 0,48			-0,59 -0,50		
26							-0,66 -0,66		-0,51 -0,50			0,63 0,56			
30								0,57 0,44	0,56 0,47						
31	0,85 0,91							0,61 0,45	0,69 0,66	0,70 0,68					0,43 0,40

Tabela 5: Korelacioni i path koeficijenti za neka svojstva
 Tabele 5: Correlation and path coefficients for some characters

Svojstvo Character	Exp 1		Exp 2		
	x_i	r_{x_iy}	P_{x_iy}	r_{x_iy}	P_{x_iy}
1		0,85	1,157	0,91	1,187
2		-0,08	-0,392	-0,09	-0,316
3		0,18	0,256	0,18	0,286
4		0,20	-0,277	0,55	-0,289
5		-0,12	-0,023	0,32	-0,008
.	
.	
.	
.	
9		0,10	-0,005	0,08	-0,005
10		-0,12	-0,002	-0,10	-0,002
11		-0,28	-0,005	-0,23	-0,004
12		0,13	0,011	0,03	0,010
13		-0,24	0,006	-0,30	-0,014
14		-0,27	-0,005	-0,57	-0,019
.	
16		0,52	-0,007	0,35	-0,017
17		0,05	0,001	-0,004	0,009
18		0,61	0,007	0,45	0,002
19		0,45	-0,002	0,20	0,002
20		0,69	-0,034	0,66	0,058
21		0,70	0,028	0,68	-0,040
.	
.	
.	
25		0,43	-0,013	0,40	-0,001
26		0,08	-0,004	0,13	0,001
27		-0,19	0,004	-0,04	0,001
.	
.	
30		0,52	-0,012	0,26	-0,003
31 = y					

Tabela 6. Prikaz raščlanjivanja korelacionih koeficijenata na direktne i indirektne efekte

Table 6 Separation of correlation coefficients into direct and indirect effects

Korelacioni koeficijenti Corelation coefficients r_i	Direktni efekti svake varijable na 31 Direct effect of each variable on 31 P_i
$r_{1/31}$ $r_{1/3}$ $r_{1/4}$ $r_{1/20}$ $r_{1/21}$	$P_{1/31}$
$r_{3/31}$ $r_{3/4}$ $r_{3/20}$ $r_{3/21}$	$P_{3/31}$
$r_{4/31}$ $r_{4/20}$ $r_{4/21}$	$P_{4/31}$
$r_{20/31}$ $r_{20/21}$	$P_{20/31}$
$r_{21/31}$	$P_{21/31}$
$r_{1/31} = P_{1/31} + r_{1/3}P_{3/31} + r_{1/4}P_{4/31} + r_{1/20}P_{20/31} + r_{1/21}P_{21/31}$ $r_{3/31} = P_{3/31} + r_{3/1}P_{1/31} + r_{3/4}P_{4/31} + r_{3/20}P_{20/31} + r_{3/21}P_{21/31}$ $r_{4/31} = P_{4/31} + r_{4/1}P_{1/31} + r_{4/3}P_{3/31} + r_{4/20}P_{20/31} + r_{4/21}P_{21/31}$ $r_{20/31} = P_{20/31} + r_{20/1}P_{1/31} + r_{20/3}P_{3/31} + r_{20/4}P_{4/31} + r_{20/21}P_{21/31}$ $r_{21/31} = P_{21/31} + r_{21/1}P_{1/31} + r_{21/3}P_{3/31} + r_{21/4}P_{4/31} + r_{21/20}P_{20/31}$	

Medjutim, informacija o njihovim veličinama i odnosima, bez sumnje je neobično korisna u procesu oplemenjivanja.

Osim ovih odnosa proučavali smo i kombinatorne sposobnosti linija (i testera) na temelju kojih su kreirane ove populacije. Vrijednosti efekata općih kombinatorskih sposobnosti linija za neka gospodarski važna svojstva prikazana su na tabeli 7.

Procjene efekata dosta su se razlikovale u ova dva pokusa. Možda je dio objašnjenja u dvije vrlo različite godine: prva je bila vrlo vlažna i općenito za kukuruz nepovoljnija od druge godine.

Ipak, u oba pokusa linija Bc 14 se ističe najvećim vrijednostima efekata opće kombinatorne sposobnosti za prinos, rani porast, broj listova, indeks lisne površine, debljinu klipa i broj zrna u redu. Linija Bc 7A imala je najveći efekt OKS za postotak zrna i masu 1000 zrna.

Najotopornije na lom i polijeganje bile su linije Bc 7A i Bc 13. Kod linije Bc 13 utvrđene su i najveće vrijednosti efekata OKS za duljinu klipa, te visinu biljke i visinu do klipa.

Isto tako se linije Bc 13 i Bc 14 ističu kao najranije linije.

Na osnovu analize specifičnih kombinatorskih i procijenjenih efekata SKS za sva ispitivana svojstva, mogli smo izdvojiti križance koji najviše obećavaju. Na tabeli 8 prikazane su vrijednosti efekata SKS za prinos, gdje se u oba pokusa ističu križanja Bc 14 x A 375 i Bc 14 x OH 43.

Tabela 7:
Table 7:
Efekti opće kombinatorne sposobnosti linija za neka gospodarska svojstva
General combining ability effects of lines for some agricultural characters

Svojstvo Character	LINIJE - LINES													
	Bc 7A		Bc 15		Bc 13		Bc 9		Bc 14					
	PK 1	PK 2	PK 1	PK 2	PK 1	PK 2	PK 1	PK 2	PK 1	PK 2				
3	0,97	1,19	-0,84	-0,79	0,36	0,43	-1,35	-1,39	0,86	0,55				
4	0,83	2,45	0,69	-0,19	-1,74	-0,81	0,40	-1,04	-0,18	-0,44				
5	0,50	1,59	-0,14	0,42	0,25	-1,66	0,67	0,31	-1,26	-0,67				
6	0,42	1,19	-0,49	-0,31	0,17	0,35	0,45	-0,56	-0,55	-0,64				
7	-3,35	2,75	-5,52	-1,97	13,76	9,42	6,31	5,25	-11,21	-15,44				
8	-0,30	0,03	-1,61	-0,11	9,03	6,22	-2,39	-2,98	-4,75	-3,14				
9	-0,37	-0,34	-0,07	-0,01	0,07	0,22	-0,18	-0,15	0,52	0,27				
10	0,03	-0,21	-0,12	-0,02	0,00	0,05	-0,07	-0,15	0,14	2,85				
11	0,01	-0,35	0,06	-0,07	-0,11	0,15	-0,10	0,23	0,12	0,04				
13	-1,30	-0,71	2,09	1,88	-0,52	-1,26	0,59	0,57	-0,85	-0,46				
14	-1,51	-5,06	1,38	7,61	-0,68	-5,58	1,15	1,83	-0,32	1,19				
15	-0,46	0,10	-0,05	0,24	0,81	0,65	-0,52	-1,07	0,20	0,07				
16	0,14	0,75	-1,53	-1,83	-0,58	-0,38	-0,14	0,31	2,14	1,17				
17	-0,14	-0,03	-1,53	-1,45	0,14	-0,03	0,75	0,75	0,80	0,75				
18	-0,97	0,39	-2,62	-2,03	1,05	1,05	-0,25	-1,55	2,78	2,17				
21	0,01	0,10	0,24	0,19	-0,06	0,06	-0,17	0,12	0,03	0,02				
25	-0,14	0,16	-0,16	-0,37	-0,08	0,16	0,09	0,05	0,31	0,02				
30	-35,11	-28,78	-42,28	-42,84	4,48	-5,70	22,95	23,97	49,98	53,36				
31	0,087	5,810	-6,185	-7,130	0,902	5,690	-3,470	-6,860	8,685	2,510				

ZAKLJUČAK

Na temelju provedenih istraživanja i analiza, došli smo do slijedećih zaključaka:

- preko procijenjenih parametara prosjeka i varijabilnosti svojstava, bilo je moguće izdvojiti genotipove visokih vrijednosti za masu klipa, čvrstoću stabljike, broj zrna u redu i prinos.
- Analizom korelacije među svojstvima utvrđene su pozitivne korelacije između: duljine klipa i broja zrna i redu, odnosno mase zrna, između broja zrna na klipu i debljine klipa, broja redova na klipu, broja zrna u redu, mase zrna na klipu i površine lista. Negativna korelacija je ustanovljena između broja zrna na klipu i mase 1000 zrna, odnosno širine zrna.
- Pomoću path koeficijenata, utvrđeno je da su direktni utjecaji pojedinih svojstava na prirod relativno mali, odnosno da ima značajnih indirektnih efekata pojedinih svojstava na prinos. Tako je vrlo jak indirektan utjecaj duljine klipa preko broja zrna na masu zrna, kao i indirektan utjecaj mase 1000 zrna preko broja zrna na klipu na masu zrna.
- Iz procjene efekata opće i specifične kombinatorne sposobnosti, utvrdili smo da se linije Bc 14 ističe visokim vrijednostima efekata OKS za prinos, rani porast, broj listova, indeks lisne površine, debljinu klipa i broj zrna u redu, linija Bc 7A za postotak zrna i masu 1000 zrna, kao i otpornost na lom i polijeganje (uz liniju Bc 13).

Kod linije Bc 13 utvrđene su najveće vrijednosti efekata OKS za duljinu klipa, te visinu biljke i visinu do klipa.

Pomoću efekata SKS izdvojili smo križance koji obećavaju najveće prinose: Bc 14 x A 375 i Bc 14 x OH 43.

SAŽETAK

Proučavane su populacije kukuruza dobivene na osnovu pet samooplodnih linija porijeklom iz domaće sorte Beljski zuban, a izvršene su analize prinosa, komponenata prinosa, svojstava kvalitete stabljike i dr. (ukupno 31 svojstvo).

Za svako svojstvo procijenjeni su najvažniji deskriptivni parametri: prosječna vrijednost, varijanca, raspon, te varijacioni koeficijent.

Isto tako su analizirane sve moguće korelativne veze među svojstvima, uključujući primjenu: jednostavnih, parcijalnih, multiplih korelacija, te path koeficijenata, sa svrhom da se otkrije direktna odnosno indirektna povezanost među svojstvima, koja se onda može dalje primijeniti u oplemenjivačkom procesu. Izvršena je i kvantitativna analiza u smislu testiranja opravdanosti općih i specifičnih kombinatorskih sposobnosti i procjena efekata. Na osnovu svih procijenjenih parametara i pokazatelja, mogu se odabrati načini upotrebe korelacionih veza među svojstvima (direktnim ili indirektnim putem), izabrati linije koje dobro kombiniraju svako pojedino svojstvo, a isto tako i otkriti vrlo povoljna križanja (putem efekta specifične kombinatorne sposobnosti).

Riječi natuknice: kukuruz, path koeficijenti, opća i specifična kombinatorska sposobnost.

SUMMARY

Maize populations, created on the basis of five inbred lines originating from the local variety Beljski zuban, were investigated. Analyses of yield and its components, quality characteristics of the stem, and others (31 characters in all) were made.

The most important descriptive parameters for each variable were estimated: mean value, range, variance, variation coefficient. All correlations possible among characters were also analysed. For this purpose we applied simple, partial and multiple correlation coefficients, as well as path coefficients, in order to find out if a direct or indirect dependence between variables exists, and if it does, to utilize it in the breeding process.

Quantitative analyses were also made, the significance of general and specific combining abilities was tested, and effects were calculated.

On the basis of parameters we obtained, different ways of utilization of, the investigated material can be chosen.

Significant effects of general and specific combining ability indicated good combinations for each investigated character.

Additional index words: maize, correlations, path coefficients, general and specific combining ability.

LITERATURA

1. Allard, R.W. 1960: Principles of plant breeding, John Wiley and Sons, INC. New York-London.
2. Bhatt, G.M., 1973: Significance of path coefficient analysis in determining the nature of character association. *Euphytica* 22 : 338 - 343.
3. Coo, T.M., Reinbergs, E. and Park, S.J., 1980: Studies on coefficients of variation of yield components and on character association by path coefficient analysis in barley under row and hill plot conditions. *Z. Pflanzenzüchtg.* 84 : 107 - 114.
4. Cockerham, C.C., 1961: Implications of genetic variances in a hybrid breeding program. *Crop Sci.* 1 : 47 - 52.
5. Dewey, D.R. and Lu, K.H., 1959: A correlation and path coefficient analysis of components of crested wheatgrass seed production.
6. Dolenc, D., 1965: Specifične kombinacije vrijednosti inbred linija iz beljskog zubana i njen značaj za stvaranje domaćih hibrida kukuruza (doktorska disertacija).
7. Dolenc, D., 1967: Proučavanje bioloških svojstava inbred linija beljskog zubana, Zbornik radova, Poljoprivredni zavod Banja Luka, God. I, br. 1 : 35 - 63.
8. Falconer, D.S., 1967: Introduction to quantitative genetics. The Ronald Press Company, New York.
9. Federer, W.T. and Sprague, G.F., 1947: A comparison of variance components in top cross experiments. *Jour. Amer. Soc. Agron.* 39 : 453 - 463.
10. Griffing, B., 1956: Concept of general and specific combining ability in relation to diallel crossing systems, *Aust. Journ. Biol. Sci.* 9 : 463 - 493.
11. Hallauer, A.R. and Lopez-Perez, E. 1979: Comparisons among testers for evaluating lines of corn. *Proc. 34th Annu. Corn and Sorghum Industry Res. Conf.* 34 : 57 - 75.
12. Hallauer, A.R. and Miranda, J.B., 1981: Quantitative Genetics in Maize Breeding, Iowa State University Press, Iowa.

13. Ivanović, M. i Rosić, K., 1985: Path coefficient analysis for three stalk traits and grain yield in maize (*Zea mays* L.) *Maydica* xxx: 233 - 239.
14. Ivanović, M. i Rosić, K., 1985: Primena metoda koeficijent puta u genetičko-selekcioni istraživanjima. *Arhiv za poljoprivredne nauke* 45 : Sv. 160; 471 - 478.
15. Johnson, G.R., 1980: Simple quantitative theory for selection during inbreed line development. *16th Annu. III Corn Breeders' Scholl* 16 : 1 - 18.
16. Kump, M. and Vasilj, Đ., 1977: A correlation and path coefficient analysis of ear characters in *Zea mays* L. *Proceedings IX Meeting of the Maize and Sorghum Section of Eucarpia, Krasnodar, SSSR*.
17. Le Roy, 1966: Methode des Pfad koeficienten in the book „Genetik - Populationsgenetik - Mathematik“.
18. Li, C.C., 1956: The concept of the path coefficient and its impact on Population Genetics. *Biometrics* 12 : 190 - 210.
19. Moll, R.H. and Stuber, C.W., 1974: Quantitive Genetics Empirical Results Relevant to Plant Breeding *Adv*.
20. Pandey, J.P. and Torrie, J.H., 1973: Path coefficient analysis of seed yield components in soybeans (*Glycine mas* (L) Merr.) *Crop Sci.* 13 : 505 - 507.
21. Rojas, B.A. and Sprague, G.F., 1952: A comparison of variance components in corn yield trials: III General and specific combining ability and their interaction with locations and years. *Agron. J.* 44 : 462 - 466.
22. Russel, W.A. and Hallauer, A.R., 1980: Corn (in: Fehr, W.R. Hadley, H.H. ed.; *Hybridization of crop plants*) *Am. Soc. of Agr. and Crop Sci. of Am. Publishers, Madison, USA*.
23. Russel, W.A., 1983: The Development and evaluation of corn inbreed lines. *19th Annu. III. Corn Breeders School*, 19 : 29 - 62.
24. Singh, R.K. and Choudhary, B.D., 1976: Biometrical techniques in genetics and plant breeding. *International bioscience publishers Hissav (India)*.
25. Sprague, G.F. and Tatum, L.A., 1942: General vs. specific combining ability in single-crosses of corn. *Journal Am. Soc. Agron.* 34 : 923 - 932.
26. Sprague, G.F. and Federer, W.T., 1951: A comparison of variance components in corn field trials. *Agron, J.* 43 : 505-541.
27. Svab, J., 1973: *Biometriai modszerek a kutatsban, Mezogazdasagi Kiado, Budapest*.
28. Šatović, F., 1975: Proizvodna važnost osnovnih komponenata priroda zrna kukuruza u različitim gustoćama analizom koeficijenta veze (path coefficients analysis). *Poljoprivredna znanstvena smotra* 34 (44) : 79 - 98.

Adresa autarora - Authors adres:

Dr Slobodan Milas
Dr Drago Parlov
Fakultet poljoprivrednih znanosti
Sveučilište u Zagrebu
41000 Zagreb, Šimunska 25